

"İNSANIN GÖZÜNE SOKARCASINA MUTLU
OLMAK VE DUYGULARINI ARSIZCA SAĞA
SOLA SAÇMAK ÜTANMAZLIK."

STEFAN

ZWEIG

O MUYDU?

9. BASKI
Çeviri: ESEN TEZEL

♥ can
modern

STEFAN ZWEIG
O MUYDU?

Can Modern

O Mıydı?, Stefan Zweig

Almanca aslından çeviren: Esen Tezel

War er es?

© 2018, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2018

9. basım: Ekim 2023, İstanbul

Bu kitabın 9. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Şirin Etik

Editör: Şebnem Sunar

Düzeltili: Mert Tokur

Mizanpaj: Atahan Sıralar

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: BPC Matbaacılık San. ve Tic. A.Ş.

Cevizlik Mah. Hüsreviye Sk. Erşen İş Hanı No: 15 Kat: 3-38

Bakırköy-İstanbul

Sertifika No: 48745

ISBN 978-975-07-3750-3

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

STEFAN ZWEIG
O MUYDU?

ÖYKÜ

Almanca aslından çeviren

Esen Tezel

♥can

Stefan Zweig'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

- Dünün Dünyası*, 1985
Amok Koşucusu, 1990
Yarının Tarihi, 1991
Lyon'da Düğün, 1992
İnsanlığın Yıldızının Parladığı Anlar, 1995
Joseph Fouché, 1996
Günlükler, 1997
Satranç, 1997
Değişim Rüzgârı, 1998
Amerigo, 2005
Marie Antoinette, 2006
Sabırsız Yürek, 2006
Rotterdamlı Erasmus, 2008
Balzac, 2009
Macellan, 2010
Hayatın Mucizeleri, 2011
Montaigne, 2012
Vicdan Zorbalığa Karşı ya da Castello Calvin'e, 2014
Üç Usta: Balzac, Dickens, Dostoyevski, 2015
Mary Stuart, 2016
Şeytanla Savaş: Hölderlin, Kleist, Nietzsche, 2017
Kendi Hayatını Yazan Üç Yazar: Casanova, Stendhal, Tolstoy, 2017
Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu - Bir Kadının Hayatından 24 Saat, 2017
Bir Kalbin Çöküşü, 2018
Olağanüstü Bir Gece, 2019
Émile Verhaeren: Modern Bir Şairin Portresi, 2019
Karmaşık Duygular, 2020
Brezilya, 2020
Rahel Tanrı'yla Hesaplaşıyor, 2020

STEFAN ZWEIG, 1881'de Viyana'da doğdu. Avusturya, Fransa ve Almanya'da öğrenim gördü. Savaş karşıtı kişiliğiyle dikkat çekti. 1919-1934 yılları arasında Salzburg'da yaşadı, Nazilerin baskısı yüzünden Salzburg'u terk etmek zorunda kaldı. 1938'de İngiltere'ye, 1939'da New York'a gitti, birkaç ay sonra da Brezilya'ya yerleşti. Önceleri Verlaine, Baudelaire ve Verhaeren çevirileriyle tanındı, ilk şiirlerini ise 1901'de yayımladı. Çok sayıda deneme, öykü, uzun öykünün yanı sıra büyük bir ustalıkla kaleme aldığı yaşamöyküleriyle de ünlüdür. Psikolojiye ve Freud'un öğretilerine duyduğu yoğun ilgi, Zweig'in derin karakter incelemelerinde ifade bulur. Özellikle tarihsel karakterler üzerine yazdığı yorumlar ve yaşamöyküleri, psikolojik çözümler bakımından son derece zengindir. Zweig, Avrupa'nın içine düştüğü siyasi duruma dayanamayıp 1942'de Brezilya'da karısıyla birlikte intihar etti.

ESEN TEZEL, 1978'de İstanbul'da doğdu. Alman Lisesi'ni ve İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Bölümü'nü bitirdi. Franz Kafka, Stefan Zweig, Thomas Mann, Emine Sevgi Özdamar, Cees Nooteboom gibi yazarların yapıtlarını dilimize kazandırdı. Halen serbest editör ve çevirmen olarak çalışmaktadır.

Şahsen katilin o olduğundan neredeyse emim; ama elimde çürütülmesi imkânsız o son kanıt yok. “Betsy,” der kocam hep bana, “sen zeki bir kadınsın, hızlı ve keskin gözlem yapıyorsun, ama genellikle duygularına kapılıp hüküm vermekte acele ediyorsun.” Neticede kocam beni otuz iki yıldır tanıyor ve belki de, hatta büyük ihtimalle, bu uyarısında haklı. Dolayısıyla elimde o son kanıt olmadığı için, kendimi var gücümle içimdeki şüpheyi diğer herkesten gizlemeye zorlamam gerek. Fakat ne zaman onunla karşılaşsam, ne zaman teklifsizce ve dostça bir edayla yanıma yaklaşırsa, kalbim duracak gibi oluyor. Ve içimden bir ses bana şöyle diyor: Katil kesinlikle, kesinlikle oydu.

Bu nedenle kendi kendime ve sadece kendim için bütün hikâyeyi bir kez daha kurmaya çalışacağım. Yaklaşık altı yıl önce kocam kolonilerde üst düzey devlet memuru olarak geçirdiği görev süresini doldurdu ve onunla İngiliz taşrasının sessiz sa-

kin bir köşesine çekilmeye karar verdik; amacımız, yaşlılığımızın geri kalan, akşamı hafif serin günlerini orada sükûnet içinde –çocuklarımız evleneli çok olmuştu–, çiçekler ve kitaplar gibi hayattaki küçük, huzurlu şeylerle geçirmektir. Kendimize Bath yakınlarında, kırsalda ufak bir yer bulduk. Çeşitli köprülerin altından kıvrıla kıvrıla aktıktan sonra, daima yeşil olan Limpley Stoke Vadisi'ne uzanan dar ve durgun bir ırmak olan Kenneth Avon Kanalı bu eski, saygıdeğer kentin ortasından geçiyordu. Yüz yıldan uzun zaman önce, Cardiff'ten çıkan kömürü Londra'ya nakletmek için bu su boyuna gerçek bir ustalıklarla ve büyük masraf edilerek tahta kapaklı su bentleri ve gözcü kulübeleri yapılmıştı. Kanalin sağındaki ve solundaki dar yan yollarda ağır ağır yürüyen atlar geniş, siyah barkaları sakın bir biçimde uzun yol boyunca çekerdi. Bu cömert yatırım, zamanın henüz pek az hükmünün olduğu bir devir için son derece vaatkârdı. Fakat sonra, kara yükü başkente daha hızlı, ucuz ve rahat taşıyacak olan demiryolu geldi. Trafik durdu, su bendi gözcüleri işten çıkarıldı, kanal tenhalaştı ve bataklığa döndü; ama onu bugün bu denli romantik ve büyüleyici kılan aslında tam da bu bütünüyle terk edilmişlik ve işe yaramazlık. Durgun siyah suda dipten yükselen sık yosunlar, suyun yüzeyine bakır taşı gibi koyu yeşil bir parlaklık veriyor, çiçek kaplı bayırları, köprüleri ve bulutları bir fotoğraf sadakatıyla yansıtan, uyku hareketsizliği içindeki dümdüz yüzeyde renkli su zambakları salınıyor, ara sıra yarısı suya batmış, rengârenk otlar bürümüş, işlerin yoğun olduğu devirlerden kalma eski, kırık bir sandal

kıyıda görünüyor, su bentlerinin demir çivileri çoktan paslanmış, üstü kalın bir yosun tabakasıyla kaplı. Bu eski kanal artık kimsenin umurunda değil, Bath'a yüzmeye gelenler bile onu bilmiyorlar ve biz iki yaşlı insan onun kenarındaki, eskiden atların barkaları halatlarla zar zor çekerek ilerlettikleri düz yolda yürürken saatlerce, henüz nişan ya da nikâhla onaylanmamış genç mutluluğunu kaçırıp bu komşu dedikodularından uzak köşeye saklamak isteyen gizli âşıklardan başka hiç kimseyle karşılaşmıyoruz.

Tam da bu tepelerle süslü yumuşak coğrafyanın ortasındaki sessiz sakin, romantik ırmak fevkalade hoşumuza gitmişti. Bathampton Tepesi'nin güzel, gür bir çayırılık halinde kanala kadar tatlı tatlı indiği yerde, boşluğun ortasında bir arazi satın aldık. Tepeye küçük bir kır evi yaptık, oradan inen bahçeyse iç açıcı patikalarla meyve, sebze ve çiçeklerin yanından geçerek kanala kadar uzanıyordu; böylece evin hemen yanındaki bahçe taraçamızda oturduğumuzda çayırılığın, evin ve bahçenin sudaki yansımaları da görebiliyorduk. Ev hayal bile edemeyeceğim kadar huzurlu ve iç açıcıydı; tek şikâyetim biraz ıssız bir yerde kalması, hiç komşumuzun olmamasıydı. "Gelecekler," diye teselli ediyordu kocam beni, "burada ne kadar güzel yaşadığımızı görünce gelecekler." Ve gerçekten de daha küçük şeftali ve erik ağaçlarımız doğru dürüst meyve vermeden, günün birinde komşu inşaatın ilk işaretleri belirdi: önce çalışkan emlakçılar, sonra ölçüm yapan harita kadastro mühendisleri, onların ardından da inşaat işçileri ve marangozlar. Birkaç hafta içinde ortaya, kırmızı tuğla çatısı ve tüm sevimliliğiyle

bizimkinin yanında yükselen küçük bir ev çıktı; en sonunda da bir kamyonetle mobilyalar geldi. Ortamın sessizliğinde hiç durmadan çakma ve vurma sesleri duyuyorduk ama hâlâ komşularımızla karşılaşmamıştık.

Bir sabah birisi kapımızı tıklattı. Zeki, sıcak bakışlı, en fazla yirmi sekiz-yirmi dokuz yaşında, ince yapılı hoş bir kadın, komşumuz olduğunu söyleyerek testeremizi ödünç istedi; ustalar kendilerininkini getirmeyi unutmuşlardı. Konuşmaya başladık. Kocasının Bristol'de bir bankada çalıştığını, ama ikisinin de uzun zamandır biraz gözden uzak ve kırsal bir yerde yaşamak istediklerini, bir pazar günü kanal boyunca yürürken evimizi görür görmez beğendiklerini söyledi. Tabii kocası için bu, evle iş arasında sabah ve akşam birer saat yol gitmek anlamına geliyordu, ama yolda ahbaplık edecek birilerini bulur ve bu duruma kolayca alışır. Ertesi gün de biz onu ziyaret ettik. Hâlâ evde yalnızdı ve neşeli bir edayla, kocasının her şey bittikten sonra geleceğini söyledi. Öncesinde ona ihtiyacı olmayacakmış, zaten acelesi de yokmuş. Neden bilmiyorum, kocasının yokluğundan söz ederkenki umursamaz, neredeyse memnun hali hoşuma gitmemişti. Sonradan, evde kocamla baş başa sofrada otururken, kadının kocasını pek de önemsemediğini düşündüğümü belirttim. Kocamsa beni paylayarak böyle peşin hüküm vermemem gerektiğini söyledi; ona göre kadın son derece sempatik, zeki ve hoştu, kocasının da öyle olmasını umuyordu.

Çok geçmeden onunla tanıştık. Cumartesi akşamı her zamanki yürüyüşümüzü yapmak üzere

STEFAN ZWEIG'İN ÖYKÜCÜLÜĞÜNDE AYRI BİR YER TUTAN O MUYDU?, KEMİRİCİ BİR DUYGU OLAN ŞÜPHEYİ EKSENE ALIR VE BU DUYGUNUN İNSANI SÜRÜKLEDİĞİ KAYGI, SIKINTI VE ÇARESİZLİK ATMOSFERİNDEN OKURA SESLENİR. ÖYKÜYE, ZWEIG'DA BENZERİNE PEK RASTLAMADIĞIMIZ TÜRDEN, HUZURLU İNGİLİZ TAŞRASINDA POLİSİYE BİR KURGU EŞLİK EDER.

TUTKUYLA SAVRULAN HAYATLARIN YAZARI, DERİN, YOĞUN VE GÜÇLÜ KARAKTERLERİN YARATICISI STEFAN ZWEIG, BU BENZERSİZ ÖYKÜSÜNDE, BİZİ JOHN CHARLESTON LIMPLEY'LE TANİŞTİRİR. MR. LIMPLEY'İN ÇEVRESİ VE KÖPEĞİ PONTO'YLA İLİŞKİSİNE, KOMŞUSU BETSY'NİN TİTİZ, ŞÜPHECİ GÖZLERİNDEN TANIK OLURUZ. ZWEIG, KAÇINILMAZ FELAKETİ, KLASİK İNGİLİZ POLİSİYELERİNDEN AŞINA OLDUĞUMUZ "KİM YAPTI?" SORUSUNUN ETRAFINDA DÜĞÜMLER.

"ŞAHSEN KATİLİN O OLDUĞUNDAN NEREDEYSE EMİNİM; AMA ELİMDE ÇÜRÜTÜLMESİ İMKÂNSIZ O SON KANIT YOK."

#avusturyaedebiyatı #dostluk #gizem #cinayet #polisye